

Mik Peterman

TAJEMSTVÍ
PAPEŽOVY
KNĚHOVNY

Giordano Bruno

filozoficko-historický román

UFITA

Zajímavá historie druhé poloviny 16. století podbarvená napětím a úvahami o smyslu života – to je náplň závěrečného dílu románové trilogie *Tajemství papežovy knihovny*.

Hlavní postavou je mimořádný učenec Giordano Bruno, který se již za svého pobytu v dominikánských kláštrech projevuje jako rozumný kritik stávajících církevních poměrů. Hodně studuje a vytváří si vlastní představy o životě, o pozemském světě i o vesmíru. Církevní soud ho odsuzuje, a proto tajně opouští klášter. Začíná se Giordanova dramatická pouť čtyřmi evropskými univerzitami, je pozván i k audiencím u francouzského krále Jindřicha III., anglické královny Alžběty I. a císaře Rudolfa II. Na každém kroku je sledován bedlivými strážci starých pořádků. Na své cestě Bruno získává množství poznatků z učených knih ale i z tajných pramenů.

Snaha po věděni však přivolává zradu.

Giordano Bruno končí svou badatelskou pout' v inkvizičním vězení benátské republiky. Papežský stolec nepřipustí, aby tento mimořádný učenec zůstal dlouho i se svým tajemstvím mimo jeho vliv. Dramaticky si na Benátčanech vynutí vydání Giordana Bruna do Vatikánu, aby dalších dlouhých sedm let mohl spolu s několika kardinály papežské kurie připravovat *Reformu nebes*.

K úplnému úspěchu už chybí jen malý kousek...

***Mik
Peterman***

**TAJEMSTVÍ
PÁPEŽOVY KNIHOVNY**

díl III.
GIORDANO BRUNO

filozoficko-historický román

UFITA 2014

25. května LP 1586

Giordano Bruno vstupoval na akademickou půdu Sorbonny s velkou nervozitou. Najednou jako by si sám přestal věřit. Dnešek se měl pro něj stát dnem, kdy široké obci profesorů a studentů bude otevřeně zvěstovat své myšlenky o struktuře vesmíru i světa a silách v nich působících, myšlenky, které otevřou oči nevidomým. Disputaci měl vést v malém přednáškovém sále univerzity, nikoliv v prostorách, kam se vejde nejvíce posluchačů. Už v tom cítil gesto vzdoru proti králově vůli ze strany rektora Filesaca.

Rektor si netroufal postavit se královu přání otevřeně a tak kul pikle skrytě. Univerzita podléhala úřadu krále, to ano, ale neměl zde neomezenou moc. Šik profesorů byl jednotně proti Brunovi, tenhle postoj jim vydržel z doby nedávno minulé. Rektor Filesac doplnil zástup Giordanových oponentů také o vybrané studenty. Už dopředu bylo rozhodnuto, kdo ze studentů se smí disputace zúčastnit.

Giordano Bruno dostal pokyn, aby vystoupil za katedru.

Než vůbec mohl promluvit, rektor ještě učinil poslední připravené gesto, kterým se ho pokusil znervóznit, omezil mu čas na jeho disputaci – prý musí z nařízení vyšších míst vložit do dnešního programu vystoupení ještě jednoho profesora.

Mizera jeden. Nemůže mi odpustit podporu z královského dvora – vřelo to v Giordanovi, ale bez hlesnutí proti tomuto osobnímu útoku se chopil slova.

„Proč jsem nazval mou dnešní disputaci *Sto dvacet tezí proti peripatetikům a světu*? Peripatetici jsou žáci filozofické školy, kterou založil Aristoteles. Ten, který položil matematické a fyzikální základy našeho světa. Předložím vám nyní mých sto dvacet tezí dokazujících, že Aristotelovy konstrukce jsou v příkrém nesouladu s principy geometrie a matematiky...“

Zpočátku Giordanovy přednášky se sálem neslo hučení a polohlasné brumlání. Jak ale pokračoval a předkládal odborné důkazy, začínal sál utichat a s maximální pozorností mu studenti naslouchali.

O co víc soustředění a pozornosti bylo cítit z řad mladých mužů toužících po vzdělání, o to ztuhlěji se nervozita začala přesouvat do dvou předních řad, které byly obsazené profesorským sborem.

Rektor Filesaca se nervózně rozhlížel po svých kolezích a k něčemu je vybízel. Žádný z přítomných profesorů zatím nechápal, proti čemu konkrétnímu ve filozofově přednášce se vlastně mají ohradit.

Giordano vnímal silící pozitivní ohlasy mezi studenty i naopak napětí mezi profesory a dělalo mu to samolibou radost.

Tušil, že se rektorovi situace vymyká z rukou.

Stále ještě zachovával nejvyšší obezřetnost a kladl důraz na pečlivou formulaci učených důkazů. Jak moc se v očích studentů odkláněl od ohlášeného diletantského buřiče proti uznávaným církevním pořádkům. V myšlenkách řečníka nikde nebyl ani náznak laciného kacířství, leč samé důkazy o novém pohledu na stavbu vesmíru, polemiky o nutnosti jeho nekonečné rozprostraněnosti, o ideálnosti fungování celého systému nahoře i dole a to v tak nejvyšší formě dokonalosti, kterou je schopno stvořit a udržovat v harmonické existenci jenom něco, co je s jistotou možno označit pojmem *Bůh* – proč by ne?

V sále to zahučelo, když se dotkl tohoto nejcitlivějšího tématu, přední řady se ošivaly a v řadách studentů se ozýval souhlas a nadšení, místy už i sporadický potlesk.

Atmosféra v přednáškovém sále Giordana nabudila.

Nechal se unést a při své další argumentaci se začal procházet po svém řečništi a razantně gestikuloval.

Jeho oči výsměšně propichovaly profesory v první a druhé řadě – *Senát diplomovaných otců nevědomosti...*

Automaticky zvyšoval hlas a výrazně svůj projev frázoval.

Znovu se ozval nesmělý potlesk a jednotlivec strhl do souhlasného projevu celé auditorium – až na profesorský sbor.

Rektor Filesac se neudržel a prudce vstal.

Čas, čas – gestikuloval na řečníka.

Otočil se k posluchačům a pohnul rukou směrem vzhůru, aby nadšení utlumil.

V půli náprahu se zadrhl a rozpačitě spustil paži k tělu.

Oči mu tékaly po studentech, kteří stáli a zaníceně aplaudovali.

Svaly v tváři mu křečovitě cukaly zlobou.

Nepřátelsky se znovu ohlédl po řečnickovi, přešlápl si a zase se usadil na své místo.

Ta scéna vyvolala v Giordanovi životodárnou euforii a ještě čileji vykládal své teze o zákonitostech vývoje v přírodě. Byl i smělejší, než si dovilil prezentovat své úvahy ve vytištěné knize. Odvážil se udělat krok navíc – pustil se do porovnání svých učených tezí s některými myšlenkami atomistů, epikurejců a stoiků, předkládal i paralelu s východními učenci a s myšlenkami nedávného kardinála a přírodního filozofa Mikuláše Kusánského i geniálního humanisty Erasma Rotterdamského.

V sále zavládl klid.

Giordano položil řečnickou otázku – *A jaké je tedy jméno boha, když přihlédneme k výše uvedeným důkazům?...*

Bral jedno biblické ustanovení za druhým a vyvracel jejich mystickou povahu.

Vesmír je maximum, jedinec je minimálním – hřímal Giordano z vyvýšeného pódia. Člověk je nedokonalý, universum je ideální... Vesmír jako jediné kontinuum... Jednota všech věcí, Bůh je v každé částě světa, jak je nahoře, tak je dole... Je třeba v symbolice kosmu nacházet pravdu a učit se dokonalosti intelektu, soužití a lásky... Aristotelovská nauka o světě je zavádějícím zlem... Francouzi si nezaslouží oprátku slepé víry...

Publikum začínalo hučet.

Řečník opustil vědecké teze, nechal se uchvátit snahou k filozofickému oponování teologických dogmat.

Tu a tam bylo slyšet nesouhlasné pohvízdnutí a zabučení.

Giordano byl v transu a přestal vnímat okolí.

On, jedině on je dotčen světlem univerza, jedině jemu bylo dopřáno poznat dosud nepoznané, bylo by hříchem nepředat pochodeň pravdy a nesnažit se osvítit nevidoucí ovce, zaslepené báhorkami církevních otců, kteří sledují jen své mocenské zájmy na ovládnutí světa, nikdo nedokáže vzdorovat přírodním silám a dlouhodobě otáčet chod dějin.

Z pléna se již hojně ozývaly pokřiky a hanlivé urážky.

Bučení podrážděných posluchačů narůstalo a řečníka nebylo vůbec slyšet.

Giordano se pokusil nesouhlasný řev překřičet – *Jste zabedněnci, nezasloužíte si lepší život ve svobodě a spravedlnosti, necháte se ovládat jako tupá masa nevzdělanců...*

Rektor derchnul do vedle sedících kolegů. Profesori povstali a rektor vydal pokyn k odporu.

Hanba, hanba...

Je to kacír...

Vyved'te ho...

Umlčte ho...

Pryč s ním...

Znesvětil akademickou půdu...

Upalte ho...

V sále to vřelo nevolí a hněvem.

Bruno překročil hranici únosnosti.

Na řečniště se snášely papírové koule na znamení hanby.

Teď přiletěl kus dřeva a bolestivě trefil Giordana přímo do hlavy. Giordano si sáhl na temeno, na prstech měl krev. Zlostně pohlédl do pulzujícího anonymního davu – *Sebranko zpátečnická...*

Dal si bojovně ruce v bok a hněvivě civěl do řvoucího davu.

Hledal konkrétního nepřitele.

Nemá to cenu...

Pochopil, že tohle publikum není ochotné přijmout jeho pravdu.

Otočil se a spěšným krokem opouštěl sál.

Občas rukou mávnul za sebe na znamení nicotnosti.

Ještě ve dveřích se ohlédl a nasupeně zaskřípal zuby.

Chamrad'...

Vzteklý Giordano vypadl ze Sorbonny jako v mátohách.

Nevěřil té situaci, která nastala.

Zprvu příjemně euforická nálada a pak se vše změnilo v takovéhle galeje.

Nedovedl si vysvětlit, co se s posluchači stalo.

Celou dobu věřil, že se mu na ně symbolicky podaří seslat osvětleného ducha.

Nestalo se.

Nečekal pozitivní ohlas od profesorstva. Předpokládal, že i studenti budou zpočátku pod jejich kuratelou. Už závěr první části přednášky nenasvědčoval opaku. Měl pocit, že po počátečním chladu dokázal studenty upoutat a dokázal si je získat.

Je to bědné, nemyslíci stádo – nepřipouštěl si Giordano svůj díl zavinění na nastalé situaci.

Sešel dolů k Seině a vydal se na procházku podél jejího toku, naplněného jarními vodami z hor.

V hlavě mu hučelo a vztek jím cloumal. Podvědomě si sáhl na citlivou bouli na temeni.

Procházel se couravým krokem a zvolna se zklidňoval.

Přemýšlel o tom, co bude dál.

Nathalie se zmiňovala, že mu dokáže sjednat celou spoustu soukromých konzultací mezi šlechtici od dvora. Bylo stále více a více probuzených aristokratů, kteří buď naoko, anebo upřímně toužili po dalším vzdělání pro sebe či pro své děti.

Na konci aleje kaštanů se obrátil a vracel se domů. Myšlenky se upokojovaly, hrdlo se mu ještě svíralo lítostí. Oči se polaskaly se zapadajícím sluncem, uši registrovaly jásavé cvrlikání ptáčků ve stromořadí.

To Nathalie, to Michel de Castelnau – obviňoval dva své přátele, kteří mu připravili tenhle potupný funus.

Giordano znovu zauvažoval, zda už dnes byl plně připraven pro veřejnou prezentaci svého učení – *Ne, ne, nemám to ještě hotové, nemám, ještě jsem měl počkat... nechat jen rozšířit vytištěnou knížku a dopřát lidem, aby se sami zamýšleli nad ukázanou cestou... potřebuju pádné důkazy pro ty zaryté pravověrce... neměl jsem dnes vystoupit, nechal jsem se umluvit... chyba, byla to chyba... zpropadené Letnice... zpropadená Nathalie, zpropadený Michel...*

Stmívalo se a Giordano se už blížil ke svému hostinci. Procházel poslední úzkou uličkou a pak už byl na místě.

Zpoza rohu proti němu vyšli dva studenti v dlouhých černých pláštích.

Giordano si jich všiml až pozdě.

Sálalo z nich cosi nekalého.

Zbystřil a ohlédl se.

V patách měl další dvě postavy oděné v černém.

Obestřel ho podivný pocit.

Dvě protijdoucí postavy se zastavily pár kroků před ním.

Nejprve jeden, vzápětí i druhý sáhli pod paži a už měli v rukách silné klacky.

Giordano se bojácně ohlédl.

Dva zadní mužové byli už také těsně za ním. V šeru jim nebylo vidět do tváře.

Pochopil, co se na něj chystá.

Nemohl ani dopředu, ani dozadu.

Zařval – *Pomóc* – a vyrazil na druhou stranu uličky.

Nemělo to smysl.

Dva skoky a už se na něj sesypaly rány.

Dva klacky ho zastavily ranami do zad.

Úder do hlavy ho poslal k zemi.

Kopanec do břicha, druhý třetí...

Další rána do hlavy.

Záblesk, temnota.

Giordano omdlel.

Mozek vypnul.

Nevnímal už, že dostal dalších pár surových kopanců a ran do celého těla.

To máš za to, ty buřiči...

Upálit bychom tě měli...

Temnota.

Prázdnost.

Chlad.

Začínal se probírat.

Ležel na dlažbě, netušil jak dlouho. Kolem něj byla tma, všechno ho bolelo.

Oči měl zalité krví, víčka stěží od sebe odlepil.

Snažil se nadzvednout hlavu, rozeznával kaluž tmavé tekutiny kolem.

Převalil se na záda. Zasyčel bolestí.

Na nebi svítily hvězdičky.
Zkusil pokrčit nohy. Pravým kolenem mu projela ostrá bolest,
levý kyčel byl jako v ohni.

Nevstanu...

Pohltila ho beznadějí a vztek.

S mučivou opatrností se překulil zase na záda.

Ouvej, ouvej...

Pokrčil paže a pokusil se nadzvednout hrudník.

Šlo to.

Opřel se o předloktí a zabral.

Kousíček po kousku se posunoval kupředu. Instinkt ho táhl k
nároží uličky.

Nohy smýkal za sebou, lokty bořil mezi kameny.

Stopu za stopou se vlekl tmou.

Klesl na chladnou zem a nechal rukám odpočinout.

A zase znovu a znovu, dál a dál...

Už byl na nároží.

Oči se mu rozcházely, obraz vnímal rozmazaně.

Tamhle – za rohem přes ulici uviděl rozsvícená okna jeho
hostince. V trýzněném těle se zrodila nová špetka energie.

Lokty bolestivě rázovaly za světélky.

Musím, musím...

Už byl u stavení.

Zvedl levou paži, dlaň sevřel v pěst a zacítil ji na spodní okraj
dveří.

Nic – ruka proletěla vzduchem.

Ještě kousek...

Znovu si naskládal lokty pod sebe.

Ještě jeden ráz. A ještě jeden.

Znovu se rozmáchl paží a – pěst už dopadla na vyschlá prkna
hrubých dveří.

Bum.

Hlava mu upadla, brada narazila do kamene, zuby zaskřípaly.

Ještě jednou se vzepřel a – buch.

Zaúpěl bolestí a s heknutím se přetočil na záda.

Ozvalo se zavrzání dveří.

Oči zalilo nesmělé světlo loučí, víčka těžce klesla, po spánku
stékal pramének teplé lepkavé krve.

Žalostná reforma nebes...

Giordano Bruno byl zklamaný celým světem. Připadal si podvedený, opuštěný a zneuznaný. Donedávna doufal, že svět ještě není zkažený až takhle hluboce a nenapravitelně. Po celá staletí všichni toužebně očekávají příchod Ježíšova *Utěšitele*, který je osvítí Duchem svatým a ukáže jim trvalou cestu k pravdě. K tak jednoduché pravdě, neotřesitelné a přitom pravdě osvobozující.

Nejsou vůbec připraveni pravdu přijmout – došel Giordano k zjištění. A co víc, vždyť oni nejsou ani ochotni naslouchat někomu, kdo jim chce otevřít oči, kdo jim chce ukázat prostředek k osvobození mysli od nesvobody a nespokojenosti, kdo jim chce zažehnout alespoň malé světélko nehasnoucí a trvalé naděje v jejich pomýlených ztemnělých srdcích...

Překvapivě rychle se Giordano zotavil po neslavném vystoupení na Sorbonně.

Stejně tak pro jeho dva přátele překvapivě se náhle a nezvratně rozhodl opustit tu zpropadenou Paříž.

Nathalie se ještě pár dnů pokoušela rozmlouvat mu jeho rozhodnutí, ale byl k ní nesmlouvavý. Třikrát ji vyhodil, třikrát se k němu vrátila. Už byl na ni nevlídný a hrubý – přesto na něj nezatrpkla.

Já ti, Giordano, věřím, že ty svoje poslání dokončíš. Tvůj život bude chůzí nad propastí, ty tu propast zdárně překonáš – prorokovala mu Nathalie v dopise na rozloučenou. Jsi předurčený k tomu, abys změnil svět, abys vyhladil z křesťanství

všechny ty nepodložené mýty a zase ho zasadil do záře, kterou mu dal Ježíš Nazaretský... Věřím ti, Giordano Bruno, že dojdeš do cíle své cesty a neustaneš, i kdyby tě to mělo stát život... Bez naplnění tvého poslání pro tebe stejně život má jen pramalou cenu. Drž se, můj milý, a věz, že já jsem ta, na kterou se můžeš spolehnout v jakékoliv době, v jakékoliv situaci, v jakémkoliv koutě světa. Mysli na to a ani na tvých dlouhých cestách odnikud nikam se mi neskrývej a udržuj se mnou kontakt. Tvé dopisy budu u královského dvora očekávat den co den s velkou netrpělivostí. Miluji tě, Giordano, jako muže, ještě víc tě ale miluji jako toho, kdo sám hoří a nedá pokoj, dokud nenajde způsob, jak přinést světlo i ostatním a zapálí je tím samým plamenem pravdy, který jsi zažehl ve svém srdci. Buď se ti podaří v lidech zapálit životodárné světlo, nebo sám shoříš... Jsem, můj drahý, nadosmrti šťastnou ženou pro to, že jsem tě poznala a že jsem ti po tvém boku mohla být alespoň někdy nápomocná...

Neloučili se se slzami, neloučili se ani jako neuspokojení milenci. Giordano pochopil, že i mezi mužem a půvabnou ženou může vzniknout pouto, které má trvalou platnost a je pevnější než pouto pokrevní.

Mezi Nathalií a Giordanem hluboce zakořenilo pouto obdivu.

Nebylo zbytí a Giordano Bruno v naprosté tichosti opustil nenáviděné město. Bylo zřejmé, že tady mu usilují o život.

Nechal se vést trochu náhodou, trochu svým instinktem, trochu rozumem.

Prvním zastavením se na jeho cestě stalo Porýní.

Od malé univerzity v Mohuči si sliboval, že bude otevřená k přichozím učencům, ale spletl se. Město, které se ještě stále pyšnilo novátorstvím Johannese Guttenberga a jeho nejvýznamnějším vynálezem, knihtiskem, až tak pokrokové k novým myšlenkám nebylo. Krátce zde pobyl, ale ukázalo se, že tady životní uspokojení nenajde. Místní univerzita, založená krátce před Lutherovou reformací arcibiskupem a říšským kancléřem Adolfem z Nasavy, stále ještě nesla znatelné stopy tuhého katolicismu a to nebylo nic pro nadšeného reformátora světa.

Zanedlouho Giordano přesídlil na druhý břeh Rýna, do sousedního Wiesbadenu, malého lázeňského městečka.

Teď v létě tu byla spousta lázeňských hostů, spíše aristokratů, ale i měšťanů, kteří si lenošivě dopřávali učené disputace s moudrým univerzitním profesorem. Giordano si tak zajišťoval obživu, ale k naplnění smyslu jeho života rozhodně nedocházelo. Ani dočasná výuka na vyšší latinské škole se nestala tím, co by ho zde mělo déle zdržovat.

V kouzelném prostředí lázni se oddával odpočinku a osobním meditacím. Potřeboval se odreagovat od podivné nálady, která se za ním z Paříže táhla a ubírala mu chuť do dalšího psaní.

Někde je chyba. Zásadní chyba...

Giordano byl přesvědčený o správnosti svého učení, ale trápilo ho, že nenacházel sluchu u svých posluchačů. Nedokázal vstřebat skutečnost, že dnešní doba k reformaci církve nakloněná je, ale on se prosadit nedokáže.

V čem jiná byla doba před třemi čtyřmi staletími?...

Sžírало ho, že ve dvanáctém třináctém století byla situace vůči reformám církve výrazně nepřátelštější, přesto v tom období vznikla řada pokrokových frakcí, které se katolickou církev snažily zacílit správným směrem.

Dominikáni, joachimité, amalrikáni, františkáni – honilo se Giordanovi hlavou. *Ale přece i celá řada dalších byla celkem úspěšná...*

Právě kvůli stále rezonujícím vzpomínkám na jeho debakl o svátku Letnic se mu mimořádně připomínal příběh františkánských spirituálů, kteří povýšili očekávání příchodu Ducha svatého a jeho působení na církev na základní krédo svého učení. Až teď, v pohodě lázeňského Wiesbadenu, si Giordano pospojovával některé souvislosti, které by ho mohly s františkány sdružovat, které by pro něj mohly být poučné.

Ecclesia primitiva a ecclesia spiritualis, církev prvotní a církev duchovní – to bylo jádro učení františkánů. Stejně jako Giordano i oni prosazovali prvotní církev jako vzor, stejně tak brojili proti institucionální papežově církvi a proti vlastnictví církevního majetku, který odvádí mysl od klidu a svobody. Sám František z Assisi pocházel ze zámožné rodiny, jeho otec byl vážený kupec se sukem, ale František na svém životě pochopil, že v penězích a v majetku spokojenost srdce nespočívá. Dobrovolně se oddal chudobě a odříkání – a v tom našel celoživotní spokojenost.

Taky on v ten moment prozřel – připomněl si Giordano společný příběh s Joachimem z Fiore, ale i s indickým Buddhou.

Připomněl si, že právě tenhle odříkavý život očistí mysl od zbytečných a škodlivých vlivů okolního světa a vrátí je do pohodového života v lůně přirozenosti.

Apokalypsa ale ne...

S dnešními zkušenostmi už Giordano odsuzoval teorii Františka z Assisi, že pro nastolení nového spravedlivého řádu se svět nevyhne nové všeobjímající apokalypse, která smete všechny staré a nemocné církve z povrchu celého světa, protože si jinak nedokázal představit, že hlavy církví a jejich hodnostáři by se mohli dobrovolně vzdát své světské moci a neprávem nabytých majetků.

Giordano si uvědomil, že františkáni přicházeli s revoluční myšlenkou zrušení církve, ale bylo to potichu a mezi řádky jejich učení. Nekritizovali oficiální katolickou církev hlasitě a naopak jí naoko vyjadřovali loajalitu. Podařilo se jim papežský stolec obalamutit a ten jim dokonce povolil působit i mezi otevřenými kacíři, stejně tak, jako dominikánům. Dokonce občas získávali od hlavy církve i drobné dary.

Františkáni v tom uměli chodit – docházel k tomu zásadnímu závěru. *Jenže ani jim se nepodařilo podstatu přirozeného žití rozšířit za hranici svého mnišského řádu, dokonce i v jejich vlastních řadách došlo záhy k rozkolu na umírněné konventuály a na čisté spirituály a ti nakonec začali být pronásledováni a začleněni do tábora kacířů... Nakonec se jim vůbec nepodařilo rozšířit myšlenku ecclesia spiritualis do katolické církve a vytvořit celosvětové společenství spravedlivých...*

Vzpomínky na františkánské spirituály Giordana opět vyhecovaly a napevno v něm zakořenily výhody těsné spolupráce s papežským stolcem – *Ale jak? Já a papež? Copak je to možné podílet se na reformě nebes s papežskou kurií?...*

Kacíř a papež.

Dneska mu úvaha o těsné spolupráci s papežem připadala jako zhola nemožná, ale – Giordano Bruno se mýlil.

Čas plynul a Giordano se začal ve Wiesbadenu nudit.

Znovu zatoužil po vyučování na univerzitě.

Okolnosti ho dostatečně ponaučily a on si předsevzal, že už jednou provždy zkrátí svou vznětlivost a urážlivost svých oponentů, že se začne na veřejnosti chovat spořádaněji.

To je ta cesta...

Lázeňské městečko se mu stalo malým a teď už si vědomě a s rozmyslem naplánoval svou další cestu – univerzitní město Marburg v Hesensku. Leccos se dověděl, a tak předpokládal, že luteránský protestantismus by mu mohl poskytnout vřelejší náruč než opatrnický katolicismus.

Nerozhodoval se dlouho a do města na říčce Lahn se vydal i se svými umírněnými odhodláními a s chutí znovu stanout za katedrou. Očekával, že tamější protestantská univerzita, vzniklá teprve před půl stoletím, by ho mohla přijmout, aby posílil profesorský sbor.

„Ano, máme zájem o vzdělané učitele,“ sdělil mu seschlý a vrásčitý rektor Petrus Nigidius, „bude potřeba složit zkoušky před kolegiem.“

„Myslím, pane, že jsem ke zkouškám připraven,“ odpověděl Giordano úslužně.

„Takhle okamžitě? To se ani u nás nerozhlédnete?“

„Ale – ale já jsem si již potřebné informace zjistil.“

„Dobrá, dobrá... A kde jste působil dosud?“

Giordano zbystřil.

Nechtělo se mu příliš hovořit o své minulosti a vlastně ani nebylo příliš o čem hovořit, jeho univerzitní zkušenosti byly mizerné.

„Já jsem, působil jsem delší dobu na univerzitě v Toulouse... Také jsem krátce vyučoval na Královské koleji v Paříži a také na Oxfordské univerzitě... a pak, pak jsem pracoval ve službách francouzského velvyslance u královského dvora v Anglii.“

„Hmm, hmm... to je dobrá vizitka, vskutku dobrá vizitka... za týden v pondělí zasedne kolegium univerzity a podrobíme vás zkouškám.“

Giordano si stále vtloukal do hlavy, že se má chovat umírněně, stále se učil potlačovat svou aroganci.

Neobával se zkoušení z historie, filozofie ani logiky a dialektiky, nebyl si ale jistý v protestantské teologii. Narychlo si sehnal Lutherovu bibli a pídil se po odchylkách proti bibli katolické, stejně tak se zaměřil na Lutherův katechismus.

Cítil se připravený.

Rada čtyř nejstarších profesorů a rektor Nigidius se netvářili příliš přívětivě.

Nejprve rektor, posléze každý z účastníků pokládali otázky, vyžadovali citace, chtěli znát názory na vybrané výroky, předkládali skutečnosti a zkoušený je měl podrobovat rozborům.

Mluvili střídavě latinsky a italsky, použili i řečtinu a hebrejštinu.

Giordano se mírnil při prezentování stanoviska k Aristotelovi, zazářil při citacích luteránské bible a katechizmu, prokázal znalost politické situace, vynikal v historii i ve filozofii.

„Tak dobrá, kolego,“ uzavřel zkoušku rektor Nigidius, „to je pro dnešek všechno. My se s pány profesory poradíme a zítra ke mně přijďte, dám vám rozhodnutí univerzity.“

Giordano zkoumavým okem přejížděl všechny přisedící, snažil se vyčíst v jejich výrazu rozhodnutí o svém úspěchu nebo neúspěchu.

Všichni se mu zdáli upřímní a spokojení, jen rektor vypadal nečitelně.

Tvářil se nepřijemně a odměřeně, když ale k němu promlouval, snažil se o vlidný tón.

Až přehnaně vlidný mu připadal.

Úslužně pozdravil a opustil kancelář.

Sotva se za ním zavřely dveře, proběhla vzrušená debata. Rektor byl ojedinělý oponent, který s naprostou rozhodností odmítal Bruna přijmout.

„Dostaly se mi informace od rektora univerzity v Mohuči. Ucházel se tam nedávno o profesorské místo a odmítli ho. Naštěstí prý. Později se dověděli, že se za ním táhne pověst neurvalce a buřiče. Já odmítám. Pánové, já odmítám...“

Čtveřice profesorů se unisono pokoušela předkládat Brunova pozitiva, jeho znalosti, orientaci v problémech, slušnost vystupování. Zpochybňovaly zprávy z Mohuče.

Rektor bouchal do stolu, odvolával se na osobní odpovědnost za úroveň profesorského sboru.

„Přece ale nového profesora nutně potřebujeme.“

„To ano, ovšem ne Bruna. Takového určitě ne.“

„Proč ne Bruna? Jeho vědomosti i zkušenosti jsou obdivuhodné. Má i dokonalou znalost teologie. Nevidím důvod,

ho nepřijmout za profesora,“ hájil společné stanovisko profesor Johannes.

„Ani já ne.“

„Já také ne,“ přidávali se další.

Rektor Nigidius nerad naslouchal argumentům a jen tvrdošijně odmítal.

„Nechtějte ode mě slyšet logické důvody. Vyznám se v lidech. A mám svoje zprávy. Věřte mi.“

„Tak alespoň profesorem mimořádným bychom ho mohli jmenovat.“

„Ani řádným, ani mimořádným.“

Ne. Ne. Ne...

Paradoxní situace.

Přítomní profesori si připouštěli, že Bruno je v mnohém moudřejší a znalejší než oni sami, a rektor se staví proti. Dlouho neviděli svého představeného v takové svéhlavé zatvrzelosti.

„Dobrá tedy,“ rozhodl rektor Nigidius, když byl trvale vystavován společnému nátlaku svých podřízených, „zapišeme ho tedy do seznamu doktorů a necháme mu přednášet logiku.“

„Jen do seznamu doktorů? Ale to je přece ponižující při jeho vědomostech a praxi...“

„Není. Ponižující to není. Čas ukáže, pak můžeme situaci třeba přehodnotit.“

Rozhodnutí bylo přijato, porada skončila.

S umělým úsměvem vítal hned nad ránem rektor Nigidius zvědavého Giordana.

„Tak, pane kolego, vše dopadlo výtečně. To víte, někteří kolegové měli výhrady, neznají vás, ale – já jsem to zažehnal. Posad'te se, vyřídíme formality.“

„Děkuji. Děkuji, mistře Nigidie. Jsem vašim přístupem potěšen. Slibuji, že udělám všechno, co je v mých silách.“

„Tady, tady to mám připravené,“ řekl rektor a podal kolegovi list s dohodou o vyučování na škole.

Giordano se začel do lejštra.

„Ale, tady, tady je psáno, že budu vyučovat jenom jako učitel. Ne jako profesor? Proč?“

„Příteli, to je jenom detail,“ opáčil úlisně rektor.

„Myslel jsem, že potřebujete profesora v plném úvazku...“

„Potřebujeme, to potřebujeme, ale – u nás je taková zvyklost, nějaký čas budete mít na zapracování...“

„Dobrá tedy,“ Giordano znovu sklopil hlavu k textu a dočítal další ustanovení dohody.

Hmm... ubytování žádné a ten plat...

Ostře pohlédl na rektora.

Ten se jen užuloval.

Ovládej se – říkal si Giordano. Ovládej se... buď rád, že tady nemají povinnou účast na mších...

Ovládl se a četl dál.

„Promiňte, mistře, domníval jsem se, že bych u vás mohl vyučovat filozofii a teologii...“

„Ale, ale, mladý kolego. Logika a dialektika je právě to, co teď potřebujeme ze všeho nejvíce. Občas přibudou třeba i hodiny hebrejštiny.“

„Myslel jsem, že sháníte zejména profesora filozofie.“

„No víte, filozofii teď vyučuji já sám... a někteří kolegové z rady vás shledali příliš mladým a nedostatečně připraveným.“

Cože?! – zařvalo to v Giordanovi.

Už už se mu drala na jazyk ostrá slova.

„Jak myslíte, mistře Nigidie.“

„Chce to čas, ono se to spraví...“

Jen aby...

„No, tak vidíte, kolego,“ pochválil si rektor svou práci, když mu Giordano vracel podepsané ujednání.

Aha... a já nedostanu žádné ujednání?...

„Dobře tedy. A dostanu nějaký rozpis vyučovacích hodin?“

„Zítřka ho budete mít připravený u mého tajemníka.“

Giordano poděkoval a s násilnou pokorou opustil rektorát.

Počet vyučovacích hodin ho nenadchl vůbec – *Co naplat, alespoň budu mít nějaký příjem než žádný...*

Giordano původně předpokládal, že o bydlení se nebude muset starat, ale skutečnost byla jiná.

Co se dá dělat – zabydlel se i nadále v hostinci na náměstí a věřil, že situace se časem vyvine. Skoro všechny vydělané peníze padly na ubytování a na obživu, jen tu a tam si mohl dovolit koupit nové knihy.

Konečně mohl trávit užitečnou dobu se studenty.

Týdny ubíhaly a Giordano si dovoloval více a více odbočovat z přednášené logiky a dialektiky k filozofickým tématům. Vždy to šikovně navlékl a testoval si studenty z reakce na vybrané detaily svého učení. Snažil se nedotýkat citlivých teologických problémů a studentům podsunoval své novátorské myšlenky. Zjišťoval postupně jejich názory, aniž by věděli, že jsou prověřováni z jeho ucelených tezí, se kterými tak bolestivě pohořel na Sorbonně.

„No tohle, je to možné?...“ uslyšel Giordano za sebou povědomý hlas, když vycházel z přednáškového sálu.

Ostře se otočil – *Albercius!*

„Příteli, rád tě vidím. Kde se tady bereš?“

Oba se vroucně objali a poplácávali se přitom bodře po zádech.

„Já? Já sem občas přijdu z naší univerzity na mimořádná čtení. Občas zase někdo odtud přednáší u nás ve Wittenberku,“ odpovídal jásavě Albercius. „Ale tebe bych tu tedy nečekal, to je překvapení. Proč ses mi neozval? Ty a univerzita v Marburku? Myslel jsem, žeš odjel do Paříže.“

„Ani mi to nepřipomínej.“

„Copak? Něco se stalo?“

Giordano mávnul rukou.

„Až někdy jindy. Zbytečně bych se rozčiloval.“

„Máš už volno? Pojď, sedneme si do šenku? Dáme si něco k jídlu, já mám už docela hlad,“ hlaholil rozveselený Albercius.

Vzpomínali, vyprávěli, veselili se jako dva nejbližší přátelé.

Světlý den v nezáživné šedi časů marburgských.

Jenže – nazítří už mělo být hůř.

Na univerzitě se objevil nový profesor – učitel filozofie.

A takhle mladý...

To byl pro Giordana šok.

Přišlo to na něj zrovna v nevhodné chvíli a zapomněl se ovládat.

Před očima se mu udělaly mžitky.

Vletěl do rektorátu a utrl se na tajemníka: „Rektor je tady?“

Nečekal na odpověď, nezaklepal a vtrhl do rektorovy kanceláře.

Před sebou měl překvapeného mistra Nigidia, za zády zkoprnělého tajemníka.

„No prosím?!“ zavrčel rektor, celý rudý hněvem nad tou neomaleností.

„Jak je možné, že jste přijal na filozofii nového profesora?! Takového mladíčka?“ ječel nahněvaný Giordano. „Slíbil jste mi přece, že časem počítáte se mnou.“

„Upokojte se, kolego. Posad'te se,“ mávl rukou směrem k židli, „vysvětlíme si to.“

Giordano vztekla a odmítavě trhnul hlavou.

Přistoupil blíže ke stolu a zeširoka se opřel o desku.

„Co bychom si měli vysvětlit? Je sotva dostudovaný.“

„Tak pardon, pardon, kolego. Neurázejte profesora Hermanna. Je to synovec ctihodného vévody brabantského. Mladý, ale zkušený.“

„Tím chcete říci, že já při mém věku ještě zkušený ve filozofii nejsem?!“

„Naopak, kolego... Vlastně jsem to chtěl s vámi probrat. Neposadíte se na to?“

„Postojím. Čekám.“

Rektor Nigidius se vážně zamračil.

Tajemník se raději vytratil a tiše zavřel dveře.

„Nejsem zvyklý, pane Bruno, na takový styl jednání. Tady se křičet nebude.“

Sevřel víčka k sobě a nepřátelsky drtil kříklouna pohledem.

„Dal jsem vám příležitost ukázat vaše schopnosti. A to podotýkám, i přes nevoli některých kolegů –“

„Co mi to povídáte. Přes jakou nevoli kolegů. Víím dobře, jak jste jim vyhrožoval, když na kolegiu hlasovali pro mou profesuru.“

„Co mi to povídáte vy? Tak to nebylo.“

„Ale bylo, víím to od –“ zarazil se.

Málem mu vyletělo z úst jméno profesora Johannese.

To by nebylo dobře.

„Prostě to víím, víím přesně, jak jste se o mně vyjadřoval. Chtěl jsem to přejít, ale tohle mě rozčílilo. Jste prohaný zbabělec.“

„Co si to dovolužete, Bruno.“

„Co vy si to dovolužete. Už dva měsíce čekám, že mi umožníte další přednášky, a vy zatím –“

„Mlčte. Vy jste ten, kdo porušil naše ujednání. Měl jste přednášet logiku, dialektiku a hebrejštinu. Místo toho zatahujete

do svých lekcí filozofii. Ale kdyby filozofii?! Vy vykládáte holé nesmysly. Je to v rozporu s řádem školy.“

„V jakém rozporu?! S jakým řádem?!“

„Nechte toho řvaní.“

„Vždyť vy vůbec nevíte, co já přednáším!“

„Vím to velice dobře!“

„Tak jo. Tak tedy víte, že přednáším jedinou správnou filozofii o životě a o světě.“

„Jsou to vaše výmysly. Je to na hony daleko oficiální filozofii Aristotelově.“

„Jděte k šípku s vaším Aristotelem.“

„Co si to dovoluujete. To je rouhání. To je urážka majestátu.“

„Já se nerouhám. To vy. Vy se od začátku vzpěčujete, abych mohl svobodně hlásat pravdu. Vy jednáte v rozporu s univerzitními zvyklostmi. Vy se stavíte proti svobodné lidské vzdělanosti –“

„Buďte už zticha. Tohle se na naší univerzitě nedělá. Tady jste skončil. Kolego.“

„Jak skončil?!“

„Zítra už nechoďte. Už vás nepotřebujeme.“

„Mám dohodu.“

„Ale jděte. Vy přece žádnou dohodu nemáte,“ zasmál se křečovitě a výhružně rektor.

„Vy lumpe. Tak proto jste mi dal podepsat jen jednu listinu. Ale já vím přesně, co je v dohodě napsáno. To vám nepomůže.“

„Nepomůže?“ křičel rektor.

Přistoupil ke skříni a chvilku hledal ten správný dokument.

Tady je to...

Vítězně natáhl ruce před tělo a demonstrativně škubnul papírem.

A znovu a znovu.

„Tady je vaše do-ho-da. Kolego.“

Mrskl vztekle cáry na stůl.

„Co to je?! To je proti mezinárodnímu právu. To nesmíte.“

Rektor Nigidius nesměl, ale udělal to.

Giordano Bruno se neovládl...